

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tullivs Cicero Mannvcciorvm Commentariis Illvstratvs antiquaeq. lectioni restitutus

Continens Libros III. de Officijs, Dialogus de Senectute, de Amicitia,
Paradoxa, Somnium Scipionis, ex VI. lib. de Rep.

Cicero, Marcus Tullius

Venetiis, 1583

Arumentum Libri Primi.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-770616](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-770616)

IN . LIBROS . TRES

M . TVLLII . CICERONIS

DE . OFFICIIS

ALDI . MANNVCCII

PAVLLI . F . ALDI . N .

COMMENTARIVS

Argumentum Libri Primi.

*I*VERSA rep. civili bello Caesaris, & Pompeij, rebus omnibus ex unius arbitrio, nutuq. pendentibus, cum leges, & iudicia iacerent, non in curia, non in foro locus esset; retulit animum Cicero, quasi medicinam doloris, & solatium aduersae fortunae quaerens, ad intermissa philosophiae studia: nec uero tantum, ut unus ipse sibi legendo prodesset; uerum etiam, ut Latinorum hominum ingenia, quantum in ipso esset, ad earum artium, quarum plerique rudes, ignariq. adhuc erant, scribendo excitaret. Explicata igitur, & magna iam ex parte Latinis litteris illustrata philosophia, contulit se ad pulcherrimam, omniumq. nobilissimam de Officijs commentationem; utpote qua nec ad commodum humanae uitae, nec ad ornamentum quaestio magis ulla pertineat. Quae uero scribendi potissimum, causa fuit, ut absentis filio, & Athenis liberales disciplinas colenti, prodesset, ab ea initium sumit. Et, quoniam duas personas sustinet, patris unam, praeceptoris alteram: orditur a paterno iure, hortaturq. filium, atque admonet, ut, quamquam philosopho clarissimo, eiusq. aetatis Peripateticorum principi, Cratippo operam det; nec dubitandum sit, quin, eo doctore, annuo praesertim iam studio, tantum profecerit, ut ijs praeceptis, atque institutis, quibus ad sapientiam uita dirigitur, non modo non egeat, uerum etiam abundet; sua tamen Latina

A scripta

Argumentum

scripta non aspernetur; idq. non tam propter doctrinam, a Peripateticorum praeceptis interdum, sed tamen haud ita multum dissidentem, quam ut, dum Graecas tractat artes, Latinae simul facultatem augeat orationis. Atque hoc loco, ipse sibi uidelicet egregie notus, in suas laudes digreditur: parum modeste, dicet aliquis: ita, si cum alijs loqueretur: sed, quia cum filio, excusationem laudatio, uera praesertim, habere iustam uidetur. certe enim hoc neque negabit quisquam, neque negare iure possit, uicisse eum in oratoria laude Latinos omnes, Graecos adaequasse. Graecis quidem ipsis in eo etiam praestitit, quod illi uno tantum industriae genere floruerant, ut Plato, Aristoteles, Theophrastus tradendis philosophiae praeceptis, Demosthenes, Aeschines, Isocrates oratoria facultate: ipse autem cum in forensi genere dicendi ita uersatus est, ut omnium concessu palmam tulerit; tum etiam, oppressa rep. otium in communi calamitate nactus, ne prorsus nihil ageret, suis in uillulis, ommissa plane rerum urbanarum cura, scripsit egregios de philosophia libros: quorum alij nunc exstant, terunturq. manibus eorum, quibus & sapere, & bene dicere simul curae est; alios uel temporum, uel hominum iniuria consumpsit. Hoc igitur, quod ad Graecos attinet. nam Latinos quin utroque pariter genere, & agendis causis, & praeceptis de philosophia tradendis, longo post se omnes interuallo reliquerit, esse neminem arbitror, qui negare audeat, aut possit. Hac absoluta parte, causas exponit, quibus hoc potissimum argumentum delegerit. eae duae sunt, una, quod adolescentem ijs maxime deceat praeceptis erudiri, praesertim a patre, quibus instructus, in reliqua aetate dedecus, ac turpitudinem uitet, laudem, ac dignitatem sequatur: altera, quod sibi, maximis in rebus, causisq. reip. uersato, summis magistratibus, & honoribus persuncto, nulla magis quaestio, quam quae ad inuestigandam officij notitiam pertinet, conuenire uidebatur. siquidem hac notitia nihil esse fructuosius, aut praestantius, ex eo constet, quod nulla prorsus, quae officio uacet, uitae pars est: ut, si quis officium ignoret, is nec amicitiam, nec ullam plane uirtutem colere possit. Tertio loco aggreditur ad id, quod ei propositum est, ut de officio disputet: & eo quidem ordine narrationem instituit, ut nihil illustrius, nihil commodius, nihil omnino ad intelligentiam aptius esse uideatur. Quod quisque uelit, sentiat: liberum est enim: ego ne ipsius quidem Aristotelis ordinem, quem seruauit in Ethicis, cum hoc Ciceronis ordine contulerim; aut, si contulerim, non praetulerim certe. Hic quattuor initio uirtutes proponuntur, Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia. ex his deinde, tamquam ex quattuor fontibus, honestum, & ex honesto officium deducitur, ac deriuatur. Quid elegantius? quid etiam huiusce doctrinae cupidolēctori iucundius? Ipsas uero uirtutes ita ornat singulas, ita suis quasi coloribus pingit, atque illustrat, non modo ut formam cuiusque, ac speciem, sed

Lib. I. de Off.

sed uim etiam, atque utilitatem separatim liceat intueri. Neque hac diligentia contentus, adiuvat doctrinam exemplis. quae, quis est, qui non cum uoluptate legat, sumpta praesertim a claris uiris, aut a notis gentibus? Hoc in genere, si necessarium est, parcus, & siccus Aristoteles; si non est, grauis, & magnificus, qui totus haereat in rebus ipsis, reliqua tamquam inania contemnat. sed tamen uarietatem interdum aliquam, ad uitandam satietatem, subtilior quoque doctrina desiderat; & eo magis, quod obscuriorum sua natura rem illustrari saepe uidemus exemplo. quod quia praeter ceteros unus animaduertisse, ac nouisse Cicero uidetur, propterea non unum, aut alterum amatorem habet, sed omnibus fere, qui elegantiores sunt ingenio, in delicijs est, omnium sinu excipitur, omnibus in otio periucundus, nemini ne in negotio quidem grauis, aut molestus est. Hanc disputationem excipit illa dubitatio, duobus propositis honestis, utrum sit anteponendum. de quo ita statuitur: si honestum illud, quod ad omnes, aut ad multos pertinet, cum eo concurrat, quod ad unum, aut ad paucos; non esse dubitandum, quin communis honesti maior habenda ratio sit, quam privati: quod si communia plura sint, in ipsa communitate cautionem quandam requiri, & gradus obseruari quosdam officiorum oportere: ne, si paria putentur, peccetur in delectu, & honestum illud commune, alteri communi honesto iniuria antelatum, honestum esse desinat, & quod per se laudabile est, ex comparatione uitiosum, ac turpe uideatur. nam, ut inter communes, priuatasq; res, euenit saepe, ut honesta duo concurrant: sic in ipsa communitate potest honestorum duorum exoriri eadem illa contentio. Sed, si cogitabitur, primam a nobis caritatem, beneuolentiamq; dijs immortalibus, alteram patriae, tertiam parentibus, gradatim deinde reliquis deberi: erroris occasio peritus auferetur omnis. licebit enim perspicere, quae cuiusque dignitas officij sit, & qui cuique locus in ipsa etiam communitate debeat. Atque haec libro primo, distincta partibus, exornata uerbis, aucta, & amplificata sententijs, Cicero persequitur.

Π Ρ Ο Λ Ε Γ Ο Μ Ε Ν Α

MILITARIS industria primas partes, alteras litterarum scientia Romae tulit. armorum studium, ut alia fere ex alijs bella oriebantur, aut numquam, aut raro admodum intermissum, tanto in honore fuit, quanto decuit esse illam artem, cuius munere ceterae coluntur artes, & quae nisi sit, reliqua, quae sunt, diutius esse non possint. Nec sua litteris adiumenta defuerunt. cum enim post Punica bella, sublato iam hostili metu, pax, & otium ad elegantiam doctrinarum, & ad mitiora studia ciuium animos conuertisset, existit praeclarus ille mos, ut adolescentes erudiendi gratia Athenas mitterentur: quemadmodum hodie Patauium, Bononiam, alioque confluere multos uidemus, ut mox, pulcherrimarum artium scientia ornati, atque instructi, ad suos redeant, sibi que, ac familiae rem, decusque parent. Haec igitur Ciceroni praeter ceteros mens, cupiditasque fuit, ut Marcum filium studijs philosophiae, sine quibus eloquentiam esse nullam, aut certe debilem, aut mancam intelligebat, summis doctoribus erudiendum traderet. itaque misit eum Athenas paullo ante bellum Hispaniense, quod inter Caesarem, & Pompeij liberos gestum est. nam ciuilis belli principijs, cum in Pharsalia duce Pompeio Magno pugnatum est, non interfuisse tantum Ciceronem filium, sed turmis etiam equitum praefuisse, facile est ex ijs uerbis intelligere lib. 11. Off. Tua aetas incidit in id bellum, cuius altera pars sceleris nimium habuit, altera felicitatis parum. quo tamen in bello, cum te Pompeius alae alteri praefecisset, magnam laudem & a summo uiro, & ab exercitu consequere, equitando, iaculando, omnia militari labore tolerando. Iuisse autem Athenas Ciceronem adolescentem paullo ante, quam Caesar contra Pompeij liberos in Hispaniam proficisceretur, satis illa ipsa prima uerba declarant lib. 1. Annum iam audientem Cratippum. Annum enim spatium inter cedit ab initio Hispaniensis belli ad illud tempus, quo Cicero hos Officiorum libros coepit scribere. coepit enim statim post Caesaris necem. nam, ubi de Iniustitia loquitur, Declarauit, inquit, id modo temeritas C. Caesaris, qui omnia iura diuina, & humana peruertit, propter eum, quem sibi ipse opinionis errore finxerat, principatum. Accedunt epistolarum ad Att. testimonia: quae quia sunt in promptu, omnibusque patent, omittantur. Misso igitur Athenas filio, dabat operam scribendis de philosophia libris, abiecta prorsus & senatorij muneris, & forensium causarum cura. Interim, orta ciuium nobilissimorum coniuratione, in Pompeij curia Caesar est interfectus: & facta sunt, M. Antonio consule senatum habente, S. C. duo, unum in sententiam Ciceronis, ut omnis ueterum discordiarum memoria, pacis inter ciues constituendae gratia, obliuione sempiterna deleteretur; alterum, ipso referente Antonio, ut Dictatoris nomen, quod saepe iustum fuerat, ob recentem perpetuae dictaturae memoriam funditus e rep. tolleretur. mutata publicarum rerum forma uidebatur, sic, ut in spem libertatis antiquae minime dubiam erigerentur animi ciuium bene de rep. sentientium. sed eam breui spem eripuit Antonij consulis concordiae publicae semper infensa, dissimulata paucis diebus improbitas. nam, cum se in illo S. C. patronum libertatis, potentiae uero singularis, ad quam, recenti C. Caesaris exemplo, tacite uiam affectabat, aduersarium acerrimum professus iam esset; postea, orationis in funere Caesaris habendae munere suscepto, commemoratis eius rebus gestis, maximisque erga populum Romanum meritis, ueste demum C. Caesaris, multis gladiatorum ictibus, perfossa, ad commouendam miserationem, explicata, in eum furorem populum impulit, ut ad aedes coniuratorum per uersam urbem cum facibus, telisque statim discurreret. ita, rerum omnium tanquam orbe repente